

BAKA

(Isten) Nem tudom, hogy mi a pontos kifejezés. Istenkereső? Istenhez hanyatló? Istenárnyék? Azt viszont tudom, hogy amikor valamit elveszítünk, akkor rá is találunk valamire, s ennek az arányait sohasem mi állítjuk össze, ám aki nyújtja, nem méricskél – az örök időktől fogva. Ott van a kőben, a felhőben, és abban az ujjpercben, amivel utoljára érintettük meg a kedvest.

Isten fűszál.

Az eszkatológiai feszültség minden jelentős istenkereső (Istenhez hanyatló?) költőnél művészetszervező erő: tudnak a megváltottság tényéről, de nem élik, nem élhetik meg azt.

Baka István mint költő meghatározása sajnos gyakran kifárad abban, hogy „földrajzi” pontokat karistolnak az életrajzába. Hogy Szegeden élő szekszárdi költő. Hogy Széchenyi testében van otthon. Hogy a költői kép királya. És még sok ehhez hasonló egyéb. Pedig Baka angyal volt, aki angyalokkal társalgott, s az angyalok felhőnyelvén üzent Istennek. S mert így élte mindennapjait, s mert egy másik irányba beszélt és létezett, a földi irány és a koszos kis gravitáció vagy nem érdekelt, vagy egyenesen sértette.

Nem volt elegáns. Nem ment szépen. Nem volt körülötte rend. Egy időben önmagához is kíméletlenül sokat ivott. Gyűlölte a pénztelenséget, és ezzel az érzéssel nem is tudott undor nélkül együtt élni.

A magyar költészet legnagyobb alakjai közé tartozik.

A lírikusokkal az a baj, hogy van életrajzuk, sőt életük is. Nem csupa vers, nem egy tollat vezető kéz, hanem hús és vér. S ilyenkor összekeverednek a dolgok. Még szerencse, hogy egy másik nagy alak az elmúlt évszázadból arra figyelmeztet bennünket, hogy engedjük látni a tényektől a valóságot.

S ha hallgatunk Pilinszkyre, akkor nagyon pontosan fogjuk látni a költőt. Sietősen halad át a Széchenyi téren. Egy harmincéves, műanyag bevásárlótáskát lóbál a kezében, abban lapul a sarki boltban beszerzett vodka. Elsliszan az ismerősök mellett, morcosan köszön vissza, dolga van. Várja odabent, a Kincskereső szerkesztőségében a vers. Szabályosan beszalad, hogy találkozozanak. „Olyan sűrű lett az alkony, mint a kása, mit angyalok kavarnak szorgosan felhők fehérítő lisztjével berántva.” Ezt írja a kéz. Azután hátradől a test, a szem gyönyörködni kezd a mondatban, a nyitott ablakon át szél libben, s Isten megsimogatja a költő dús szakállát.

(Bor) Január végén a Hiltonban egy hatalmas bachanália keretében köszöntötték az év borászát, a szekszárdi Takler Ferencet. Az öt és félórás ebéd előtt Szekszárd polgármestere is elmondta a maga kékfrankos-kerek laudációját. Úgy fogalmazott, hogy Garay, Babits, Mészöly és Baka mellett Takler is a városhoz kötődő zseni.

Szépen mondta, igazat szólt.

Én persze arra gondoltam akkor, amit az első könyve, a Magdolna-zápor olvasásakor éreztem, hogy Bakát nagy vörösbor mellett szabad és kell olvasni. Ha mai magyar irodalmat taníthatnék, akkor úgy rendezném be a szemináriumi termet, hogy abban ott fénylene egy varázslatos borhűtő. Bakához testes, ám tüzes szekszárdit töltenék a diákjaimnak, Pilinszkyhez tragikusan csilingelő sauvignon blanc-t, Zalánhoz zamatszimpfóniát: tokaji aszúesszenciát, Döbrenteihez légies nehéztüezérséget: késői szüretelésű badacsonyi kéknyelűt.

Baka István nagyon büszke volt a szekszárdiságára, s abban vastagon benne volt a híres Bakta dülöben termett, igazi kadarka felejthetetlen zamata is. „Angyalok lakása Szekszárd – a városom s a városod, de csak amíg a hó, az éj, a csönd párnázza...” – írta Mészöly Miklósnak, aki maga is hó, éj és csönd volt. A barátoknak az a sorsuk, hogy egyszer el kell menniük valamelyikőjük (vagy mondjuk így: egymás) temetésére. Tíz éve nagyon sokan gyűltünk össze, hogy elbúcsúzzunk november angyalától. Mészöly a tömegetől félre, egy fa árnyékában állt egyedül. Ezüstös volt a jelenléte.

Most épp Baka-verseket olvasok és kadarkát iszom, közben régi jegyzetek kerülnek elő. Valamikor írni akartam róla, de nem éreztem magamban annak az erőnek még a halvány utáztatát sem, ami az ő metaforáiból áradt. Maradtam hát műélvező. S krónikás is, amikor leírom, hogy első, névvel megjelent versét a Szegedi Egyetem közölte 1968 novemberében. Addig egy bonyhádi üzemi lapban publikált „Érkező” néven. Az érkező, aki sohasem lett távolodó.

(Végül) Nagyot küzdött, majd átlépett.

Végül ketten maradtak.